

Otto Böhtlingk & Rudolph Roth: Sanskrit-Wörterbuch, Part 1, Petersburg 1855

in der Wirklichkeit nur sieben Âditi's sind, lässt sich entnehmen aus RV. 10, 72, s. 9 (vgl. ÇAT. Br. 3, 1, 2, 3.): अष्टौ पुत्रासो अदितेर्षे ज्ञा-
तास्तन्वस्परि । देवा उप प्रेतसतभिः परां मार्ताण्डमास्यत् ॥ सतभिः पुत्रै-
रदितिरूपं प्रेतपूर्वं युगम् । प्रजायै मृत्यवे त्वयुनर्मार्ताण्डमभिरत् ॥ Vgl. u.
अदित्य. Ihre Anrufung ist stehend verbunden mit derjenigen der Âdi-
tja's, und sie wird in der Erinnerung an die Appellativbedeutung des
Wortes (s. 2, a.) besonders um ungestörte Freiheit und Sicherheit ange-
fleht; z. B. RV. 8, 18, 6. 25, 10. 47, s. 4, 25, 5. In einem späten Liede
heisst sie Tochter des Daksha: अदितिर्यज्ञिष्ठं दत्तं या उक्ता तव ।
तो देवा अन्वजापत भद्रा अमृतबन्धवः RV. 10, 72, 5. अदिति राजपुत्रा 2, 27,
7. अथ ज्योतिरदितिः 7, 82, 10. ज्योतिष्मतीमदितिं धारयन्ति तं स्वर्-
तोमा संचेति दिवे दिवे (Mitra und Varuṇa) 1, 136, 3. VS. 13, 18. 14, 29.
Nir. 11, 22. 23. Viṣṇu's Gemahlin VS. 29, 60. In der nachvedischen Li-
teratur heisst A diti Mutter der Götter Triak. 1, 1, 6. H. an. 3, 243. Mēd. t.
86; vgl. अदिति. Sie ist die Tochter Daksha's und Gemahlin Kaçjapa's
Çak. p. 109. fgg. VP. 122. Mutter der 33 Götter, d. i. der Âditi, der Vasu,
der Rudra und der Açvin R. 3, 20, 15. Mutter der Tushita's oder
der 12 Âditi's und der Sonne VP. 122. 348. Schwester Agastja's Bṛh.
Dev. in Ind. St. I, 114. — d) 1, c. substantivirt: die Uner schöpfliche, von
der milchenden Kuh, aber in der Regel nicht einfach von dem Thiere
gebraucht, sondern mit symbolischen Beziehungen, Naigh. 2, 11. घृतं उ-
क्तामदितिं ज्ञायामे मा दिंसीः परमे व्योमन् VS. 13, 49. von der Wolke:
पयो न दुग्धमदितिरिषिर्म RV. 9, 96, 5. वषा वृक्षे उडुके दोहसा दिवः प-
योसि यक्षो अदितेरदायः 10, 11, 1. VS. 3, 27. 4, 19. 30. RV. 6, 67, 4. Die-
sem Begriffe ordnen sich die zwei übertragenen Bedeutungen unter: α)
Kuh = Weib, wie auch andere Benennungen der Kuh entsprechende
Uebergänge machen, eine ehrende Bezeichnung: अदितिर्नाथितेयं ब्रह्मो-
दन् पंचति पुत्रकामा AV. 11, 1, 1. गृह्णातु त्वामदितिः प्रपुत्रा (vgl. mit 14:
उत्तिष्ठ नारि त्वसं रमस्व) 11. VS. 11, 56. 57, wo अदितिः eben so auf die
Gattin des Opfernden zu beziehen ist. — β) Kuh = Milch, die zur
Mischung des Soma verwandt wird: तममृतं वाजिनमपस्ये अदितेरधि ।
विप्रोसो अण्व्या धिया RV. 9, 26, 1. समी रथे न भुरिन्नोरक्षेपत दश स्वसोरा
अदितिरूपस्य आ 71, 5. (अश्वः) दधाति गर्भमदितिरूपस्य आ 74, 5. वृक्षे यत्
वृषेणो अर्चमर्चानिन्द्रा वावोणा अदितिः सजायोः 5, 31, 5. ऊर्ध्वो यावो बृह-
दग्निः समिद्धः प्रिया धामान्यादितिरूपस्यै 10, 70, 7. Aus den Stellen, welche
die Verbindung mit उपस्ये haben, kann für अदिति die Bedeutung Erde
(Naigh. 1, 1. H. an. 3, 242. Mēd. t. 86.) abstrahirt sein; vgl. auch VS. 13,
18. ÇAT. Br. 1, 1, 2, 3. 4, 5. Eben so lässt sich Naigh. 1, 11, wonach das
Wort die Bedeutung Rede oder Stimme hätte, an RV. 8, 90, 15. (s. u.
1, c) und 5, 31, 5. (s. oben) anknüpfen; vgl. Kāthop. 4, 7: या प्राणेन संव-
त्पदितिर्देवतामयी । Çak. : शब्दादीनामदनादितिः; vgl. auch weiter un-
ten die Stelle aus der Bṛh. Ân. Up. Dem du, अदिति wird Naigh. 3, 30.
die Bedeutung Himmel und Erde zugeschrieben; nach H. an. 3, 243.
soll अदिति auch ein Name der Pārvatī sein. Bṛh. Ân. Up. 1, 2, 5. wird
अदिति etym. mit अद् essen zusammeng. und mit dem Tode identificirt:
स (मृत्युः) यद्यदेवासृजत तत्तदनुमधियत सर्वं वा अतीति तददितेरदितिवम्
अदिति (2. अदिति + न्) m. pl. die von der Aditi Geborenen, die
Götter H. 88, Sch. — Vgl. अदितिनन्दन.

अदिति (von 2. अदिति) n. 1) Freiheit, Sicherheit: अदित्यानामवसा
नूतनेन सन्तीमहि शर्मणा शक्तेन । अनागास्ते अदितिवे तुरासं रुमं पञ्चे दधतु
आर्षमाणाः ॥ RV. 7, 31, 1. — 2) das Wesen der Göttin Aditi: तददिते-
रदितिवम् Bṛh. Ân. Up. 1, 2, 5.

अदितिनन्दन (2. अदिति + नन्दन) m. pl. die Kinder der Aditi, die
Götter AK. 1, 1, 2, 3.

अदितिसत् (3. अ + दितिसत् vom desid. von द) adj. nicht geneigt zu ge-
ben: अदित्सते चिदाधृणो पूषन्दानाय चोदय RV. 6, 53, 3. VS. 9, 24. M. 10, 113.
अदित्सु (3. अ + दित्सु) adj. dass. M. 9, 118.

अदीक्षित (3. अ + दीक्षित) adj. 1) der die zum Soma-Opfer gehörige
Weihe (दीक्षा) noch nicht vollzogen hat ÇAT. Br. 3, 1, 4, 7. 2, 20. — 2) der
bei dieser nur für den Opfernden selbst bestimmten Ceremonie nicht
betheiligt ist: अर्घ्युः Kāth. Ça. 8, 9, 28. ऋजिनः 10, 1, 26. ब्रह्मा 11, 1, 18.
— 3) nicht brahmanisch geweiht: अदीक्षिता दीक्षितवाचं वदन्ति Pāṇav.
Br. 17, 1. in Ind. St. I, 33, 21.

अदीन (3. अ + दीन 1) adj. nicht niedergedrückt, muthig: अदीनसत्त्व
R. 4, 29, 25. — 2) m. N. pr. eines Fürsten, eines Sohnes des Sahadeva,
VP. 412. (Bhāg. P. अदीन).

अदुःख (3. अ + दुःख) adj. kein Unglück bringend, heilbringend: अ-
दुःखमकृत्वा वचनं मम R. 4, 22, 2.

अदुग्ध (3. अ + दुग्ध) adj. unausgemolken (von der Kuh) RV. 7, 32,
22. unausgesogen (von den Brüsten des Weibes) Suça. 1, 286, 11.

अदुष्कुर्न (3. अ + दुष्कुर्ना) adj. kein Unheil mit sich führend: पर्वमा-
नस्य ते रसो मेदा राजन्नदुष्कुर्नः RV. 9, 61, 17.

अदुर्मख (3. अ + दुर्मख) adj. unverdrossen, munter, freudig: पस्यावु-
षन्नमस्विनः शमीमर्दमखस्य वा तं घेदुर्मिर्वधावति RV. 8, 64, 14.

अदुर्मङ्गल (3. अ + दुर्मङ्गल) adj. f. ई kein Unglück bringend: अदुर्म-
ङ्गलीः पतिलोकमा विश RV. 10, 85, 43.

अदुष्ट (3. अ + दुष्ट) adj. 1) nicht verdorben, gut Kāth. Ça. 25, 5, 22.
— 2) frei von Schuld M. 8, 388.

अदुष्टल n. Kāth. Ça. 23, 4, 22. 25, 9, 7. nom. abstr. von अदुष्ट 1.

अद्वे (3. अ + ह) adj. zögernd, ohne Eifer: मापस्यः परि षदाम् माडुवः
RV. 7, 4, 6.

अद्वेन (3. अ + हन) adj. ungestört, unbeschädigt: अलापद्वेन्मि मकु-
ता वधेन हना अद्वेना अरसा अभूवन् AV. 2, 31, 3.

अद्वर (3. अ + ह्वर 1) adj. nicht entfernt, nahe: अद्वरसीमते स्थितः
Çukas. 41, 7. अद्वरत्रिंशाः nahgelegene 30, d. i. gegen 30 P. 2, 2, 25, Sch.
— 2) Nähe: अद्वरे R. 1, 14. अद्वरोऽस्तितवर्त्मसु मृगद्वेष्टु Rāg. 1, 40.
mit dem gen.: शिरीषाणामद्वरभवा ग्रामः P. 1, 2, 51, Sch. विदिशाया (hier
und in den 3 folg. Beispielen kann es auch der abl. sein) अद्वरभवं नग-
रम् 4, 2, 70, Sch. पूर्वाम्बुधेरद्वरस्थो नगरीम् Vid. 223. त्रिंशतो ऽद्वरे P. 2,
2, 25, Sch. अद्वरात् in der Nähe, nahe bei: असावद्वरात्प्रत्यक्ष्यत R. 3, 30,
15. mit dem gen.: अद्वराद्वरतस्यैव तस्यैव 2, 92, 17. स तु मे धातरं दृष्ट्वा
ममाद्वराद्वरस्थितम् 4, 8, 41. mit dem abl.: पथः Kāth. Ça. 25, 4, 1. अद्व-
राच्छिंशपावृतात्पश्यामि वरवर्णिनीम् R. 5, 56, 70. अद्वरतम् dass.: त्वो व-
र्तमानमद्वरतः 3, 9, 24. mit dem gen.: तस्यावद्वरतो धातुरिन्द्रस्यैव बृह-
स्पतिः 6, 71, 4. मन्दाकिन्या (abl.?) अद्वरतः 5, 36, 32.

अद्वपित (3. अ + दपित von दृप्) adj. nicht unaufmerksam, nicht acht-